

Sisältö

Johdanto.....	3
Seurakuntien varhaiskasvatuksen arvoperusta ja kasvatus kirkon tehtävänä	4
Varhaiskasvatus seurakunnissa perustuu kristilliseen ihmiskäsitykseen	5
Seurakunnan toimintakulttuuri – toimimme niin kuin ajattelemme	6
Oppimiskäsitys ja osallisuus	7
Pedagogiikka	8
Oppimisen alueet.....	10
Oppimisympäristö	11
Leikki	12
Ympäristökasvatus	13
Havainnointi ja dokumentointi	14
Pedagoginen suunnittelu ja arviointi	15
Pedagoginen johtaminen	16
Yhteistyö seurakunnan varhaiskasvatuksessa ja perhetoiminnassa	17
Katsomuskasvatusyhteistyö	17
Kumppanuuden korit	19
Hämeenlinna-Vanajan seurakunnan varhaiskasvatuksen huoneentaulu.....	20
Liitteet.....	21

Miksi käyt kerhossa?

**“Siks että siellä oppii
pikkasen kaikkee.”**

**“Koska saa
kavereita
ja on kivaa.”**

JOHDANTO

Hämeenlinna-Vanajan seurakunnan varhaiskasvatussuunnitelma on tämän seurakunnan varhaiskasvatusta ja perhetoimintaa ohjaava laatuasiakirja. Varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on luoda yhdenvertaiset edellytykset seurakunnan varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle.

Tämän varhaiskasvatussuunnitelman pohjana on käytetty Tampereen seudun seurakuntien varhaiskasvatussuunnitelmaa. Se on Tampereen hiippakunnan seurakuntien varhaiskasvatusta ja perhetoimintaa ohjaava laatuasiakirja. Olemme ottaneet omaan suunnitelmaamme ajatuksia myös Hämeenlinnan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmasta (mm. pedagogisia sisältöjä). Lisäksi asiakirjassamme näkyvät seurakuntamme omat painotukset.

Tampereen seudun seurakuntien varhaiskasvatussuunnitelman pohjana ovat valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, Vasu kirkossa –materiaali sekä seurakunnissa aiemmin työstetyt varhaiskasvatuksen asiakirjat (mm. Helsingin seurakuntien varhaiskasvatussuunnitelma). Tampereen seudun seurakuntien varhaiskasvatussuunnitelman tekstit on laadittu seudullisesti kootussa työryhmässä, jossa olivat mukana edustajat Tampereen, Nokian, Ylöjärven, Pirkkalan ja Kangasalan seurakuntien varhaiskasvatuksesta ja perhetoiminnasta. Työryhmän työskentelyä ohjasivat asiantuntijat Tampereen hiippakunnasta ja seurakuntaopistosta.

Hämeenlinna-Vanajan seurakunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa on kuultu alueen perheitä ja asiakirjaan on otettu heidän ajatuksiaan. Seurakunnan varhaiskasvatuksesta ja perhetoiminnasta vastaavat työntekijät ovat pysähtyneet yhdessä pohtimaan asiakirjan sisältöjä ja työstäneet yhteisten työskentelyjen pohjalta tämän asiakirjan.



SEURAKUNTIEN VARHAISKASVATUKSEN ARVOPERUSTA JA KASVATUS KIRKON TEHTÄVÄNÄ

Seurakuntien varhaiskasvatuksessa on luontevaa liittyä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2022 (Vasu) esitettyihin arvoihin. Näitä pidetään laajasti myös kristillisen arvoperustan mukaisina. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainittuja keskeisiä arvoja ovat "lapsuuden itseisarvo, ihmisenä kasvaminen, lapsen oikeudet, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus, perheiden monimuotoisuus sekä terveellinen ja kestävä elämäntapa". Erilaisuutta kunnioitetaan suhtautumalla avoimesti erilaisiin katsomuksiin sekä lasten huomioihin ja kysymyksiin. Seurakuntien varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Kirkon olemassaolon perimmäinen syy on edistää Jumalan valtakuntaa ja kertoa Jeesuksesta maailman pelastajana. Tämä perustehtävä ohjaa kaikkea kirkon elämää ja toimintaa. Evankeliumia eletään todeksi ihmisten kesellä. Kristillisestä traditiosta nousee vahva näkemys lapsen arvosta ja merkityksestä, asettihan Jeesus lapsen esikuvaksi. Lapsella on herkkyys toiseen todellisuuteen ja elämän mysteeriiin. Seurakuntamme kerhoissa avaamme kristillistä sanastoa ja perinnettä. Ihmisen hengellisen kasvun polku alkaa syntymästä. Kirkossa vaalitaan lapsen hengellistä herkkyyttä ja annetaan sille tilaa. Seurakuntamme kasvatuksen toiminnan tavoitteena on, että jokainen lapsi, nuori ja perhe löytäisi oman paikkansa seurakunnastamme. Luomme osallistujille mahdollisuuksia saada myönteisiä kokemuksia itsestä, lähimmäisistä ja Jumalasta.

Mistä Raamattu kertoo?

**"Jeesuksesta, kun olen
joulu kuusen alla, katselen sitä
Raamattua."**

Mikä on mukavin tapa kuulla kertomuksia?

**"Kun sulkee silmät ja
ajatella samalla."**

VARHAISKASVATUS SEURAKUNNISSA PERUSTUU KRISTILLISEEN IHMISKÄSITYKSEEN

Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan ihmisellä on erityinen asema Jumalan luomassa maailmassa. Jumala loi ihmisen kuvakseen ja elämään yhteydessä Häneen, toisiin ihmisiin ja luomakuntaan. Kristillinen ihmiskäsitys sisältää ajatuksen ihmisen kokonaisvaltaisuudesta. Kaikki ihmisessä on Jumalan luomaa ja suunnittelemaa.

Seurakunnan varhaiskasvatuksessa lapsi on ainutlaatuinen yksilö omine vahvuuksineen ja tarpeineen. Lapsi on aktiivinen toimija, joka tutkii, toimii, oppii ja kokee. Seurakunnan toiminnassa on lähtökohtana lapsen kokonaisvaltaisuus, sekä hänelle ominaiset toimintatavat. Lapsuus on ainutlaatuinen vaihe ihmisen elämänkulussa. Lapsella on aina oikeus saada olla turvassa, rakastettu ja hyväksytty. Seurakunnan varhaiskasvatuksessa lapselle osoitetaan, että hän kelpaa sekä ihmisille että Jumalalle juuri sellaisena, kuin hän on. Lapselle ja hänen perheelleen tarjotaan kokemus rakastavasta ja arvostavasta yhteisöstä, johon on tärkeää kuulua. Lapsi ja perhe kohdataan kaikkine elämän ja kasvun kysymyksineen.

Mistä sinulle tulee turvallinen olo?



SEURAKUNNAN TOIMINTAKULTTUURI - TOIMIMME NIIN KUIN AJATTELEMME

Tässä asiakirjassa yhdistyvät seudulliset suuntaviivat ja paikalliset painotukset, jotka antavat vanhemmille tietoa seurakunnan varhaiskasvatuksen ja perhetoiminnan periaatteista ja sisällöistä.

Seurakunnan varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu kristillisistä arvoista, normeista ja arvostuksista, oppimiskäsityksestä, pedagogiikasta, oppimisympäristön vuorovaikutuksesta, ilmapiiristä, arkikäytännöistä, ammatillisuudesta sekä kasvatustietoisuudesta ja koko yhteisön tavasta toimia. Tavoitteenamme on jatkuva kehittyminen ja myös tätä asiakirjaa arvioidaan vuosittain. Tarvittaessa muutamme asiakirjan sisältöä.

Olemme keskustelleet ja työskennelleet lasten ja perheiden kanssa kuullaksemme heidän ajatuksiaan varhaiskasvatuksesta. Olemme myös pysähtyneet seurakuntamme lastenohjaajien kanssa pohtimaan, mitä arvostamme ja kuinka haluamme työtämme tehdä. Olemme ottaneet Hämeenlinnan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmasta satakielipedagogiikan ajatuksia omaankin vasuumme.

Miten kasvattajat toimivat, jotta lapsesi saa laadukasta varhaiskasvatusta:

-Ovat läsnä, näkevät jokaisen lapsen omana yksilönä. Ottavat huomioon jokaisen lapsen erilaiset tarpeet sekä lapsen vahvuudet ja heikkoudet

-Ohjaa, mutta antaa lapsen oppia ja tehdä asioita omaan tahtiin ja antaa leikin mahdollisuuden turvallisesti

-Ovat iloisia ja turvallisia aikuisia, jotka luovat myös rajat

-Positiivisesti kohdaten ja lasta arvostaen

OPPIMISKÄSITYS JA OSALLISUUS

Lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen tapahtuvat vuorovaikutuksessa lasten, aikuisten ja ympäristön kanssa. Vuorovaikutustilanteet ruokkivat ajattelua, antavat kokemuksia ja elämyksiä sekä nimeävät ja sanoittavat erilaisia asioita ja tunteita. Lapset oppivat seurakuntamme varhaiskasvatuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia tehtäviä tehden sekä itseään monipuolisesti ilmaisten. He ovat luonnostaan aktiivisia, uteliaita ja haluavat toistaa asioita. Oppiminen ymmärretään kokonaisvaltaisena ja sitä tapahtuu kaikkialla kaiken aikaa. Pienten ja suurten kysymysten sekä toden ja mielikuvituksen suhde toisiinsa hakee vielä paikkaansa lapsen ajattelussa. Lapset oppivat havainnoiden, aistien, pohtien, kokien sekä jäljitellen erilaisia tilanteita ja rituaaleja. Ihmettely luo tilaa ajattelulle antaen mahdollisuuden lapsen omille oivalluksille. Näitä edellä mainittuja tekijöitä aikuinen mahdollistaa lapselle. Tärkeää on, että lapsi voi kokea iloa omasta toiminnastaan ja toiminnasta kavereiden kanssa. Näin lapselle syntyy positiivinen käsitys itsestään oppijana. Tiedot ja taidot rakentuvat aiemmin opitun pohjalle lapsen omassa rytmisessä. Varhaiskasvattajan tehtävänä on ohjata ja tukea lasta hänen oppimisessaan. Opittavien asioiden suhteen edetään pienin askelin lasta kuunnellen ilon ja leikin kautta.

Lapsen ja perheen osallisuuden ytimessä ovat kohtaaminen ja vuorovaikutus. Osallisuuden kokemuksen tulee toteutua kaikissa arjen hetkissä osallistujan ikä- ja kehitystaso huomioiden. Ihminen tulkitsee jatkuvasti ympäröivää kulttuuria ja yhteisöä selviytyäkseen niiden sisällä ja kokeakseen yhteenkuulumisen tunnetta. Samalla hän myös toistaa ja jopa aktiivisesti luo uusia kulttuurisia merkityksiä sekä omassa ryhmässään että koko yhteisössään.

Varhaiskasvattajalta vaaditaan tarkkaa havainnointia osallistujan aloitteista ja varhaiskasvattajan osittaista vallasta luopumista, unohtamatta kuitenkaan vastuuta. Osallisuuden kokemus rakentuu osallistujan kannalta merkityksellisistä asioista tai tilanteista. Se on ennen muuta henkilön oma tunnekokemus. Seurakunnassa nämä ovat tärkeitä näkökulmia ihmisenä ja yhteisön jäsenenä kasvamisen kannalta. Perheiden verkostoituminen ja yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa vahvistavat yhteisöllisyyttä.

Millaista kerhossa on?

**“Siellä syödään,
on paljon leluja
ja kavereita.”**

**“Kivaa, syödään, leikitään,
pelataan, askarrellaan ja
tehdään palapeliä.”**

PEDAGOGIIKKA

Pedagogiikalla tarkoitetaan erityisesti varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa ja tavoitteellista toimintaa lasten oppimisen ja kehityksen toteutumiseksi. Pedagogiikan painottuminen varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa edellyttää varhaiskasvatuksen pedagogista asiantuntemusta. Laadukkaan pedagogisen toiminnan edellytyksenä on toiminnan suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen.

Hämeenlinna-Vanajan seurakunnan varhaiskasvatuksessa on omat pedagogisen dokumentoinnin ohjeet (liite 1).

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Se tapahtuu lasten keskinäisessä sekä lasten ja aikuisten välisessä vuorovaikutuksessa. Pedagogiikka toteutuu arjen kaikissa toiminnoissa. Lasten ja perheiden mielenkiinnon kohteet huomioidaan toiminnan suunnittelussa.

Suunnitelmallisuus ja joustavuus kulkevat käsi kädessä tavoitteen suuntaisesti ja riittävän väljästi, että suunniteltu toiminta ja lapsilta sekä perheiltä tulevat ideat täydentävät toisiaan. Tavoitteena on edistää laaja-alaista osaamista, mikä tarkoittaa kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Seurakuntamme varhaiskasvatuksessa lapsi saa kysyä, pohtia ja aistia erilaisia asioita, myös Jumalan olemassaoloa. Lapsella tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan sekä kokeilla erilaisia työtapoja.

Hämeenlinnan kaupungin varhaiskasvatuksessa vuoden 2008 jälkeen kehitetty satakieli-pedagogiikka ja sen pohjalta laaditut satakieli- teesit (2011) ovat vahvasti esillä kaupungin Lumoudu lapsesta, varhaiskasvatussuunnitelma 2022 -julkaisussa. Satakielipedagogiikka ja -teesit sopivat erinomaisesti myös kristilliseen ihmiskäsitykseen ja meidän oli hyvin helppo omaksua teesit omiksemme. Halusimme lyhyesti avata, mitä teesit meidän ajattelussamme tarkoittavat.

1. Lapsi on päähenkilö omassa elämässään

- Jokainen lapsi on toimija ja jokaisella lapsella on oikeus kunnioitukseen, arvostukseen omana itsenään, ainutlaatuisuuteen, erilaisuuteen sekä omaan kasvun rytmiin ja kehitykseen. Hänellä on oikeus itse tutkia ja löytää tärkeimmät polut kasvuun.

2. Lapsi ansaitsee läsnäolevan ja ammattitaitoisen (kaupunki sanoittaa: "rikkaan") aikuisen
- Aikuisen tärkein tehtävä on kuunnella lasta ja olla aidosti läsnä.
3. Lapsi elää vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa
- Lapsi tarvitsee aikuisia, jotka näkevät ja kuulevat silmillä, sielulla ja sydämellä. Toiset lapset, aikuiset ja fyysinen innostava ympäristö muodostavat lapsen tärkeimmän oppimisympäristön.
4. Lapsella on sata kieltä
- Lapsella on sata kieltä ja sata tapaa ajatella, ilmaista itseään, ymmärtää sekä kohdata muita. Aikuisen tehtävänä ei ole vain opettaa mekaanista tietoa vaan yhdessä kulkea lapsen kanssa taiteen, tutkimisen ja liikkumisen avulla kohti omaa ajattelua ja kysymyksiä.
5. Satakielen työmenetelmät ovat pedagoginen dokumentointi ja teematyöskentelyt
- Pedagoginen dokumentointi tekee lapsen maailman näkyväksi ja lapsi tulee tietoiseksi siitä, että hän on tärkeä ja häntä arvostetaan. Oivaltaminen, ihmettely, yhdessä toimiminen ja rikas vuorovaikutus lapsen, vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa ovat tärkeitä lapsen tasapainoisen kasvun kannalta.



OPPIMISEN ALUEET

Oppimisen alueilla kuvataan varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Varhaiskasvatuksessa on huomioitava lapsen oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää ja edistää lapsen kasvua ja kehittymistä. Erilaisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä edistetään lasten intoa tutkia, kokeilla ja harjoitella asioita. Toiminta eri oppimisen alueilla tulee sisällyttää laaja-alaiseen ilmiöiden tarkasteluihin sekä tutkimiseen, ei yksittäisiin tuokioihin. Leikki sisältää aina oppimisen alueita.

Oppimisen alueet

Kielten rikas maailma

- Kielelliset taidot ja valmiudet
- Kielelliset identiteetit

Ilmaisun monet muodot

- Musiikillinen
- Kuvallinen
- Sanallinen
- Kehollinen
- Käsiyöllinen

Minä ja meidän yhteisöme

- Eettinen ajattelu
- Katsomuskasvatus
- Lähiyhteisön menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus
- Mediakasvatus

Tutkin ja toimin ympäristössäni

- Matemaattinen ajattelu
- Ympäristökasvatus
- Teknologiakasvatus

Kasvan, liikun ja kehityn

- Liikkuminen
- Ruokakasvatus
- Terveys ja turvallisuus



OPPIMISYMPÄRISTÖ

Oppimisympäristöllä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta.

Oppimisympäristöt toimivat opettajina samoin kuin kasvattajat, ryhmän muut lapset ja muut tiloissa toimijat.

Kerhotilat, seurakuntatalot, kirkot ja leirikeskukset sekä ympäröivä luonto tarjoavat monipuolisen oppimisympäristön kristillisen symboliikan, kielen ja tradition tutkimiseen ja kokemiseen. Seurakunnan omien tilojen lisäksi esimerkiksi luonto, leikkipuistot, kulttuurikohteet ja liikekeskukset ovat hyviä oppimisympäristöjä. Erilaiset tilat tarjoavat kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen.

Luonto on toiminnassamme merkittävä oppimisympäristö. Seurakuntamme varhaiskasvatuksessa luontosuhteeseen ja ympäristökasvatukseen halutaan kiinnittää erityistä huomiota. Meillä on oma kestävän kehityksen ohjelma ja ympäristökasvatussuunnitelma. Seurakuntamme varhaiskasvatuksessa kerhoihin suunnitellaan sisältöjä tätä ajatellen.

Fyysisen ympäristön lisäksi lasten hyvinvointiin vaikuttavat psyykinen ja sosiaalinen oppimisympäristö. Varhaiskasvatuksen ilmapiirin ja toimintakulttuurin tietoinen tarkastelu ja sen läpinäkyväksi tekeminen ovat oleellinen osa oppimisympäristöjen rakentamista. Lämmin ilmapiiri ja hyvä toimintakulttuuri ovat edellytyksiä turvalliselle toiminnalle. Lapsen kannalta on tärkeää arvioida säännöllisesti seurakunnan toimintakulttuuria niin, että se huomioi riittävästi asioita lapsen kasvun ja kehityksen kannalta.

Tärkeää on, että tilat ja toiminnot eivät ole liian valmiiksi suunniteltuja ja määriteltyjä, vaan että ne tukevat lapsen osallisuutta, leikkiä, liikkumista ja muuta aktiivista toimintaa. Näin lapset voivat toimia oman ympäristönsä suunnittelijoina ja rakentajina. Lasten käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä ja niissä on tarvittaessa huomioitava lasten yksilölliset tuen tarpeet.

Tieto- ja viestintäteknologian käyttö tarjoaa mahdollisuuden monipuoliseen viestintään ja yhteydenpitoon lasten ja perheiden kanssa. Digitaalisia välineitä käytetään toiminnan dokumentoimisen ja oppimisen apuna toiminnassa. Tarvittaessa verkkoympäristö mahdollistaa osallistumisen seurakunnan toimintaan.

LEIKKI

Seurakunnan varhaiskasvatuksessa ja perhetoiminnassa tarjotaan monipuolisia leikin mahdollisuuksia. Leikki on lapsen ominaisin tapa toimia, olla vuorovaikutuksessa ja oppia ympäröivästä maailmasta. Leikissä lapsen sosiaaliset taidot kehittyvät, hän luo ystävyyssuhteita ja oppii ottamaan toiset huomioon. Leikki on vapaata, vapaaehtoista, spontaania ja sitä ohjaa sisäinen motivaatio. Leikkiessään lapset ovat aktiivisia toimijoita. He sekä jäljittelevät että luovat uutta. Mielikuvituksen voimin lapset testaavat ajatuksiaan, haaveitaan, roolejaan ja erilaisia ideoitaan eri ulottuvuuksissa, myös hengellisyyden alueella. Tämä tuottaa lapselle iloa ja innostusta. Turvallisessa leikissä voi kokeilla ja käsitellä vaikeitakin asioita. Anteeksipyyttämisen ja -antamisen sekä uudelleen aloittamisen mahdollisuus tuo toivon näkökulmia kasvun keskellä. Leikki edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Jokainen varhaiskasvattaja ymmärtää leikin merkityksen lapsen oppimiselle ja kehitykselle. Hän havainnoi ja dokumentoi lasten leikkejä ja kiinnittää huomiota lasten leikeistä nouseviin ilmiöihin. Varhaiskasvattaja tarjoaa lapsille monipuolisia välineitä, materiaaleja ja oppimisympäristöjä leikin rikastuttamiseksi. Varhaiskasvattajan tehtävänä on tukea lasta leikeissä osallistumalla ja ohjaamalla niitä sensitiivisellä tavalla. Hän kuuntelee ja vastaa lapselle, tunnistaa leikissä lapsen tarpeita ja huolen aiheita ja rohkaisee lasta aloitteellisuuteen ja luottavaisuuteen.

Mikä on ollut kivoin kerhopäivä, joka on jäänyt mieleen?

“Retki, aurinko paistaa.”

**“Se, että oon päässyt leikkimään
sitä prinsessaa. Palvelijan työ on
tosi rankkaa. Tykkään olla
palvelija, tästä lähtien olen aina
palvelija.”**

YMPÄRISTÖKASVATUS

“Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestävää elämäntapaa.

Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Lähiluonto sekä rakennettu ympäristö ovat sekä oppimisen kohteita että oppimisympäristöjä.”

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022)

Ympäristökasvatus on kasvatuksellista toimintaa, jonka tarkoitus on tukea elinikäistä oppimisprosessia siten, että yksilöiden tai yhteisöjen arvot, tiedot, taidot sekä toimintatavat muuttuvat kestäväen kehityksen mukaisiksi.

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet.

Varhaiskasvatuksessa tavoitteenamme on mahdollistaa lasten luontosuhteen syntyminen, sen vaaliminen ja vahvistaminen. Ympäristökasvatuksella edistetään kestäväen elämäntapaan kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittamista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) käytännön taidoiksi listataan: roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla.

Ympäristökasvatuksemme kivijalkana on oma ympäristökasvatussuunnitelma (liite 2) sekä kestäväen kehityksen ohjelma (liite 3). Näiden kahden asiakirjan avulla ympäristökasvatus kulkee kiinteänä osana muuta toimintaamme.

Mitä olen oppinut kerhossa?

“Askartelemaan... hmm.. tota, lajittelemaan noita roskia.”

Miksi on hyvä kierrättää ja lajitella roskia?

“Et ne ei jää pitkin ja poikin ja eläimet voi syödä ja tulla niistä kipeeks.”

HAVAINNOINTI JA DOKUMENTOINTI

Havainnointi ja dokumentointi ovat kaiken toiminnan suunnittelun ja toteutuksen perusta. Ne ovat lapsilähtöisen työtteen edellytys ja osa varhaiskasvattajan perustehtävää. Havainnointi antaa tietoa osallistujan vahvuuksista, kiinnostuksen kohteista, taidoista ja tuen tarpeista. Ryhmän havainnoinnissa on tärkeää kiinnittää huomiota erityisesti vuorovaikutussuhteisiin, leikkiin ja leikkitaitoihin sekä keskustelu- ja tunnetaitoihin. Tämä tieto auttaa varhaiskasvattajaa toimimaan niin, että hän edistää sekä koko ryhmän että kunkin lapsen oppimista ja kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Havainnoinnin ja dokumentoinnin pohjalta tehdään itse toiminnan suunnittelu ja sen toteutus sekä laaditaan toiminnalle tavoitteet. Toiminnan suunnittelussa muistetaan ottaa huomioon eri oppimisen alueet. Lapsella ja perheellä tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen.

Lasten päivittäiset tapahtumat ja kokemukset jaetaan huoltajien kanssa. Havainnoinnin ja dokumentoinnin tukena on mahdollista hyödyntää monenlaisia välineitä kuten lomakkeita, videoita, kuvia, sadutusta ja piirroksia sekä viestintäkanavia.

Onko kerhossa jokin asia, mikä harmittaa/ haluaisit että olisi eri tavalla?

“Kun toinen ei löydä lelua.”

“Haluisin et aina ois tempurata ja et ois lelupäivä.”

PEDAGOGINEN SUUNNITTELU JA ARVIOINTI

Varhaiskasvatuksen pedagogisen suunnittelun tavoitteena on löytää menetelmiä ja käytänteitä laadittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Lapsiryhmän tavoitteet kuvaavat sitä, miten pedagogisella toiminnalla tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Pedagogisen suunnittelun tukena toimii muun muassa edellä mainittu pedagoginen dokumentointi. Suunnittelussa tulee ottaa huomioon myös laaja-alainen osaaminen, oppimisen alueet, lapsen mielenkiinnon kohteet ja tarpeet, arvoperusta sekä oppimiskäsitys.

Suunnittelun tarkoituksena on taata laadukas varhaiskasvatussuunnitelman mukainen toiminta varhaiskasvatuksen arjessa, ottaa huomioon kaikki lapsiryhmän tavoitteet sekä helpottaa myös arjen työtä hyvällä suunnittelulla. Ennalta suunnitellut sekä sovitut menetelmät tukevat suunnittelun ja arvioinnin kokonaisuutta.

Pedagogista suunnittelua toteutetaan säännöllisesti varhaiskasvatuksen tiimeissä. Suunnittelun tukena toimivat lapsi- ja ryhmäkohtaiset havainnointilomakkeet sekä suunnittelun ja arvioinnin lomakkeet. Suunnittelussa huomioidaan lapsen sekä perheiden toiveet ja tarpeet.

Varhaiskasvatuksen arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Seurakunnan varhaiskasvatuksessa pyritään arvioinnin kautta saamaan varmuus toiminnan tavoitteiden saavuttamiselle sekä laadun parantamiselle. Arvioinnin keskeisenä tehtävänä on konkretisoida ja havainnollistaa pedagogista toimintaa lapsiryhmissä. Arvioinnista nousseiden osa-alueiden kautta pystytään kehittämään muun muassa toimintojen käytänteitä, henkilöstön ammatillisuutta, osallisuutta sekä yhteistyötä huoltajien kanssa. Lisäksi arviointi nostaa esille myös toiminnan vahvuudet.

Varhaiskasvatuksen arviointi on suunnitelmallista ja säännöllistä. Arviointia toteutetaan itsearviointina, työparin kanssa, pienemmissä työntekijätiimeissä, koko työalana sekä yhteistyössä perheiden kanssa. Varhaiskasvatuksen järjestäjänä olemme velvollisia seuraamaan arvioinnin toteutumista sekä kehittämistä. Seurakuntamme varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjatut periaatteet ja tavoitteet luovat pohjan toiminnan suunnittelulle sekä arvioinnille. Arvioinnin tulee olla avointa, toimintaa ja pedagogiikkaa arvioivaa, toiminnan näkyväksi tekevää sekä kehityssuuntaa antavaa.

PEDAGOGINEN JOHTAMINEN

Pedagoginen johtaminen on vuorovaikutteista toimintaa, joka pyrkii luomaan jaettua yhteistä ymmärrystä, löytämään yhteistä suuntaa ja tukemaan oppivan yhteisön kehittymistä ja hyvinvointia.

Pedagoginen johtaminen toteutuu yksittäisen kasvattajan, työtiimin ja varhaiskasvatuksen kokonaisuuden tasolla. Kasvattaja johtaa itseään ja omaa ammatillista toimintaansa ja työtiimissä on jaettu vastuu pedagogiikasta. Varhaiskasvatuksen kokonaisuudesta vastaa johtava työntekijä. Pedagoginen johtaminen edellyttää säännöllisiä ammatillisia keskusteluja, yhteistä pohdintaa, toiminnan arviointia ja kehittämistä. Arviointia ja kehittämistä ei voi tehdä irrallaan seurakunnasta ja seurakuntalaisista, niinpä on etsittävä niitä tapoja, joilla lasten ja perheiden osallisuus toteutuu toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa.

Pedagoginen johtaminen on johtamista muutoksessa. Se edellyttää jatkuvan kehittämisen mahdollistavaa kokeilukulttuuria, jossa on tilaa ja uskallusta kokeilla ja epäonnistua. Yhteistä suuntaa tukevien toiminnan rakenteiden luominen resurssien, henkilöstön ja talouden suhteen edellyttää vahvaa yhteydenpitoa päättäjiin. Moniammatillinen yhteistyö seurakunnan sisällä ja erilaisissa verkostoissa toimiminen mahdollistavat lapsen ja nuoren kokonaisvaltaisen kasvun tukemisen ja kasvatuksen kaaren kehittämisen.

Työntekijöiden kehittämisessä tulee huomioida myös riittävä koulutus. Vuosittain pysähdytään kartoittamaan osaamista ja puuttuvaa koulutusta. Tarvittavaan koulutukseen varataan resurssit.



YHTEISTYÖ SEURAKUNNAN VARHAISKASVATUKSESSA JA PERHETOIMINNASSA

Seurakuntamme toteuttaa varhaiskasvatusta ja perhetoimintaa sekä omana toimintanaan että yhteistyössä Hämeenlinnan kaupungin, järjestöjen ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Perhetoiminta on yksi ennaltaehkäisevän perhetyön muoto. Perhetoiminnan tavoitteena on vahvistaa perheiden voimavaroja ja yhteisöllisyyttä, tarjota vertaistukea ja varhaista tukea sekä vähentää perheiden ja vanhempien yksinäisyyttä. Hartaushetket ja muu kristillinen sisältö kuuluvat luontevasti perhetoimintaan silloin, kun on kyse seurakunnan omasta toiminnasta. Yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa noudatetaan toimintaa ohjaavia asiakirjoja ja yhdessä sovittuja pelisääntöjä.

Perhekeskustoiminnan myötä seurakunnat ovat aktiivisesti mukana myös kuntien perhekeskusverkostossa ja paikallisissa perhekeskuksissa. Perhekeskus yhteensovittaa kuntien, järjestöjen ja seurakuntien palveluita ja toimintaa niin, että lapset ja perheet saavat toivomaansa ja tarvitsemaansa tukea, apua ja toimintaa.

KATSOMUSKASVATUSYHTEISTYÖ

Hämeenlinnan kaupungin varhaiskasvatuksen katsomuskasvatus on osa yleissivistävää varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen pedagogista toimintaa. Sillä tuetaan lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä sekä edistetään keskinäisen kunnioituksen ja ymmärryksen lisäämistä. Katsomuskasvatus kuuluu kaikille lapsille. Vastuu katsomuskasvatuksesta on kaupungin varhaiskasvatuksen henkilöstöllä. Seurakunta toimii katsomuskasvatuksessa yhtenä yhteistyökumppanina. Yhteistyö mahdollistaa lapsen, ryhmän, perheiden ja yhteisöjen välisen vuoropuhelun, osallisuuden. Katsomuskasvatus vahvistaa osaltaan lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan moninaisuutta ja auttaa heitä toimimaan siinä, kun lasten elinpiiri vähitellen laajenee kodin ulkopuolelle. Yhteisinä tutustumisen kohteina ovat niin lapsiryhmässä läsnä olevat kuin laajemminkin ympäröivässä suomalaisessa yhteiskunnassa vaikuttavat uskonnot ja muut katsomukset. Katsomuksiin lukeutuu myös uskonottomuuden kirjo.

Katsomuskasvatussyhteistyön muodot sovitaan vuosittain yhteisten toiveiden ja tarpeiden pohjalta. Yhteistyö kirjataan vuosikelloksi. Vuosikellon osina ovat kuukausittaiset tuumaustuokiot, kaksi hartautta (jouluna ja pääsiäisenä), viisivuotiaiden retket Vanajan kirkkoon historialliseen kirkkoseikkailuun ja esikoululaisten retket Hämeenlinnan kirkkoon Kurkkaa kirkkoon -tapahtumaan sekä kriisiapu tarvittaessa. Vuosikellon sisällöt ovat aina etukäteen aukikirjoitettu ja huoltajien nähtävillä. Koska hartaudet eivät ole katsomuskasvatuksellisia, järjestää kaupungin varhaiskasvatus vaihtoehdoisen toiminnan halukkaille. Retket kirkkoihin ovat katsomuskasvatuksellisia ja niihin osallistuvat kaikki viisivuotiaat ja esikoululaiset.



KUMPPANUUDEN KORIT

Kumppanuuden korit tarjoavat selkeän rakenteen varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Korit perustuvat Opetushallituksen ohjeisiin katsomuskasvatukseen ja katsomusaineiden järjestämisestä. Kullakin neljällä korilla (yleissivistävä opetus, perinteiset juhlat, uskonnolliset tilaisuudet ja kasvun ja hyvinvoinnin tuki) on omat periaatteensa ja jokaiseen koriin sisältyy monenlaisia mahdollisuuksia yhteistyöhön.



Hämeenlinna-Vanajan seurakunnan varhaiskasvatuksen huoneentaulu

Teemme työtämme sinun parhaaksesi, lapsi. Lupaamme...

- olla turvallisena aikuisena, jonka kanssa ihmetellä, iloita ja tutkia erilaisia asioita
- olla sinulle aidosti läsnä, kuulla ja nähdä sinut omana itsenäsi
- tehdä parhaamme, jotta sinulla olisi hyvä ja turvallinen olla
- uusia kokemuksia, taitoja ja mielekästä puuhaa
- kuunnella herkällä korvalla, mikä juuri sinua kiinnostaa
- pohdintaa rakastavasta Jumalasta
- välittää tunnetta, että olet korvaamattoman tärkeä osa jotakin suurempaa!

Te perheet olette arvokkain yhteistyökumppanimme. Lupaamme...

- olla hyvä kasvatuskumppani
- tukea kristillisessä kasvatuksessa sekä arjen haasteissa ja iloissa
- välittävän ja turvallisen aikuisen lapsellesi
- vertaistukea aikuisille
- osallisuutta
- kohtaamisia samassa elämäntilanteessa olevien kanssa
- pedagogiset tavoitteet täyttävää toimintaa lapsille
- voimauttavaa, arjen jaksamista tukevaa yhteistä tekemistä

Kasvattajina tärkein tehtävämme on...

- olla aidosti läsnä, olla turvallinen aikuinen
- tukea lapsen kasvua ja kehitystä, lapsen omaa persoonaa kunnioittaen
- olla tukena myös perheen omassa kasvatustyössä
- tarjota mahdollisuus kokeilla, harjoitella ja onnistua oppimisen eri alueilla
- kuunnella ja rohkaista

LIITE 1

PEDAGOGINEN DOKUMENTOINTI HÄMEENLINNA-VANAJAN SEURAKUNNAN VARHAISKASVATUKSESSA

Teamsissa on käytössä sähköiset päiväkirjat kerhoryhmien toiminnan kirjaamiseen.

Viikoittain lasten ryhmissä

- Alla olevat asiat voidaan kirjata havainnointivihkoon, josta niitä voidaan siirtää kasvunkansioon.
- Ohjaaja havainnoi lasta (seuraamalla, piirustuksia pohtimalla, juttelemalla, kuvaamalla) ja kirjaa havaintoja ylös
- Kirjataan muistiin lasten lausahduksia
- Kirjataan ylös lasten kysymyksiä
- Valokuvataan toimintaa (mikäli vanhempien kanssa näin on sovittu)
- Ohjaaja pyrkii kirjaamaan vastauksia kysymyksiin: Mikä lasta kiinnostaa? Mitä lapsi osaa? Mitä lapsi tarvitsee? Mitä lapsi haluaa kertoa?

Kuukausittain lasten ryhmissä

- Kirje tai viesti kotiin ryhmän toiminnasta
- Kasvunkansion täydentäminen
- Pysähdytään työyhteisön kanssa käymään läpi kerättyä tietoa (pedagoginen tuumaustauko)
- Tehdään lasten toimintaa näkyväksi vanhemmille (jos se ei näy sisälle tultaessa, sitä ei ole tapahtunut)

Kuukausittain perheryhmissä

- Tarkastellaan, onko kävijöillä uusia toiveita
- Mahdollisuus tehdä kerhon aikana jokin kädentaitotyö kotiin vietäväksi
- Perheiden ideoiden toteuttaminen ja seuranta

Elo-syyskuu

- Yhdessä tekemisen ilo – työntekijöiden tutustuminen, dokumentoinnista ja tehtäväjaosta sopiminen (valmis kaavake)
- Tullaan tutuiksi -kaavakkeet vanhemmille sekä kerholaisille täytettäväksi lasten ryhmissä (valmiit kaavakkeet)
- Sovitaan dokumentoinnin säännöt vanhempien ja työparin kanssa
- Perheryhmissä kootaan kävijöiden toiveita näkyvään muotoon

Loka-marraskuu

- Päiväkerhossa kurkkaa kerhoon -päivä vanhemmille
- vasukeskustelu lasten ryhmissä (valmiit kaavakkeet)
- Lapsiryhmän toimintasuunnitelman ja tavoitteiden kirjaaminen, ryhmän vasu (valmis kaavake)
- vuorovaikutustehtävä perheryhmissä

Joulu-tammikuu

- Tuumaustauko lasten kanssa
- Palautekysely (Forms tms.) lasten kerhoista
- Perheryhmissä pysähdytään tarkastelemaan mitä kauden aikana on tehty ja mitä vielä haluaisimme tehdä
- Palautekysely (Forms tms.) perheiden ryhmille toiminnasta

Helmi-maaliskuu

- Kasvun kansioiden tutkiminen yhdessä lasten kanssa ja sitä kautta nousevien uusien ideoiden ja havaintojen kirjaaminen

Huhti-toukokuu

- Jokaiselle kerholaiselle oma kortti -Kiitos kuluneesta kaudesta- jossa jokin iloinen asia/kuva lapsesta
- Palautteen pyytäminen sähköisesti lapsiryhmien vanhemmilta sekä perheryhmiltä.